

Prevence vzniku potravinového odpadu

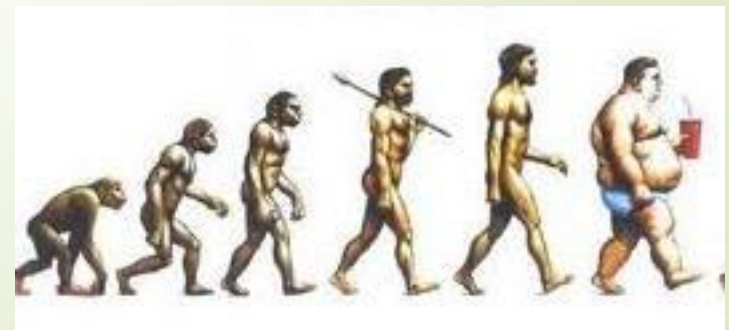
MUDr. Magdalena Zimová, CSc.

*Národní referenční centrum pro hygienu půdy a
odpadů*

Státní zdravotní ústav

Globální témata 21.století

Populace rozvojových zemí často trpí hladem a podvýživou, rozvinuté země řeší problémy s nadprodukcí potravin, obezitou obyvatelstva a souvisejícími civilizačními chorobami.

Globální problémy

- 800 mil. obyvatel v rozvojových zemích trpí podvýživou
- V roce 2025 se zvýší počet obyvatel na světě cca na 8 mld. a v roce 2050 na 9,6 mld.
- Odhaduje se se, že současná úroveň potravinářského odpadu se globálně pohybuje mezi 30 až 50 % všech potravin vypěstovaných po celém světě
- Nejméně potravin (dle informací FAO z roku 2011) vyhazují spotřebitelé v rozvojových zemích, a to pouhých 6 - 11 kg na obyvatele ročně, v porovnání s 95 - 115 kg v industrializovaných zemích

Jedním z nejdůležitějších řešení problémů jak uživit veškeré lidstvo na světě bude využití potravinových přebytků včetně prevence vzniku potravinového odpadu.

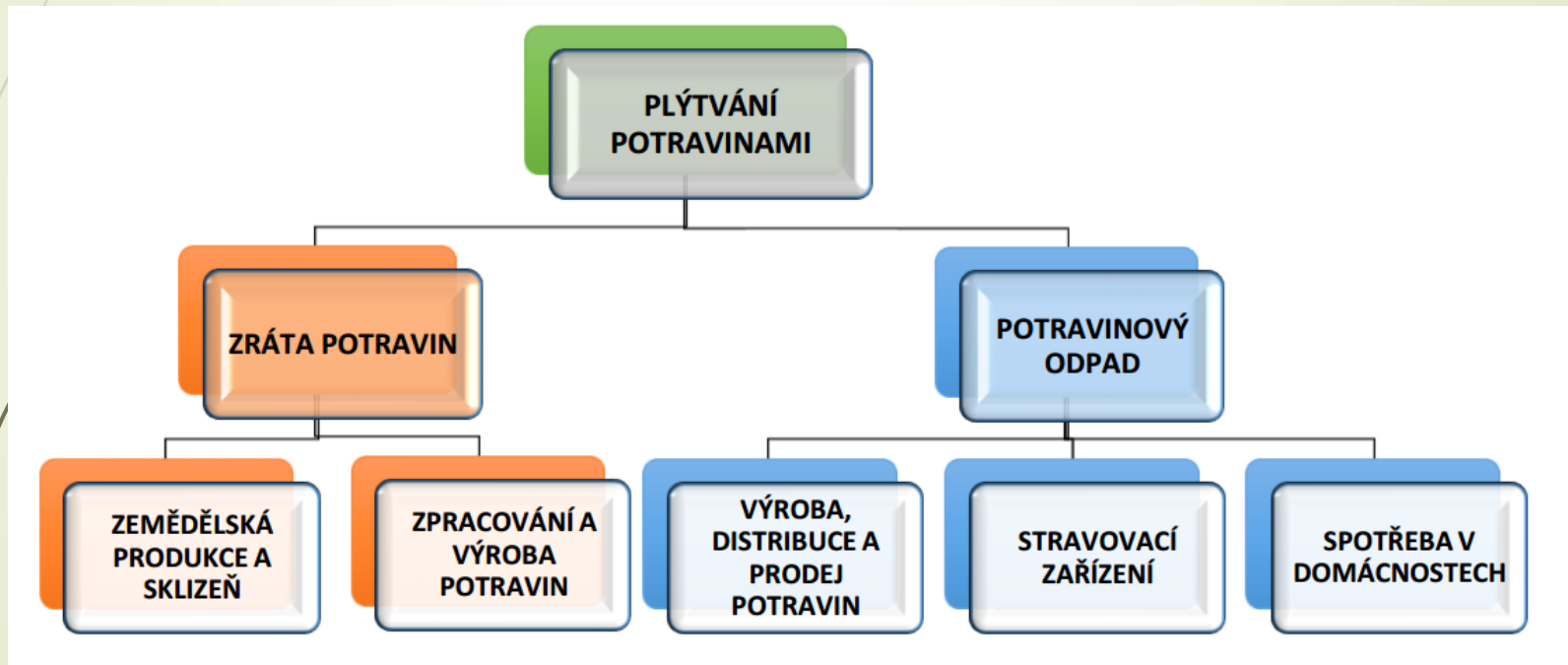
Ztráty potravin v EU

Plýtvání potravinami je i pro Evropu značný problém. Odhaduje se, že ročně se v EU vyplývá asi 100 milionů tun potravin. Potravin y se ztrácejí nebo se jimi plýtvá během celého potravinového řetězce:

- v zemědělství,
- při zpracování a výrobě,
- v obchodech,
- v restauracích a pochopitelně v domácnostech.

Kromě dopadů na hospodářství a životní prostředí není plýtvání potravinami nezanedbatelné ani ze sociálního hlediska.

Schéma znázorňující etapy vzniku potravinových ztrát a odpadů

Plýtvání s potravinami je plýtvání zdroji

V současné době neexistuje pro potravinový odpad obecně platná definice. Evropský projekt Fusions definuje potravinový odpad následovně.

„Potravinový odpad jsou všechny potraviny a jejich nepoživatelné části vyloučené z potravinového řetězce, aby byly využity či odstraněny (zkompostované, zaorané či nesklizené obiloviny, anaerobně rozložené, zpracované na bioenergii, využitě k získání energie spalováním, odstraněné spalováním za vysoké teploty bez využití na energii, odstraněné do kanalizace, na skládku nebo uložené do moře).“

- 90 mil. tun potravinového odpadu ročně na úrovni EU představuje 179 kg na hlavu s výjimkou ztrát v zemědělství
- Podíl potravinového odpadu v českém potravinářském a nápojovém průmyslu tvoří zhruba 3 % z celkové produkce potravin.

Jaké jsou zdroje potravinového odpadu v Evropě?

Přibližně třetina celosvětové produkce potravin přijde nazmar nebo skončí v odpadu. Potravinový odpad znamená také závažnou ztrátu jiných zdrojů, jako je půda, voda, energie a práce.

Výroba

Vedlejší produkty, jako jsou jatečně upravená těla a kosti při výrobě masa
Deformované výrobky
Poškozené výrobky
Nadvýroba

Velkoobchod a maloobchod

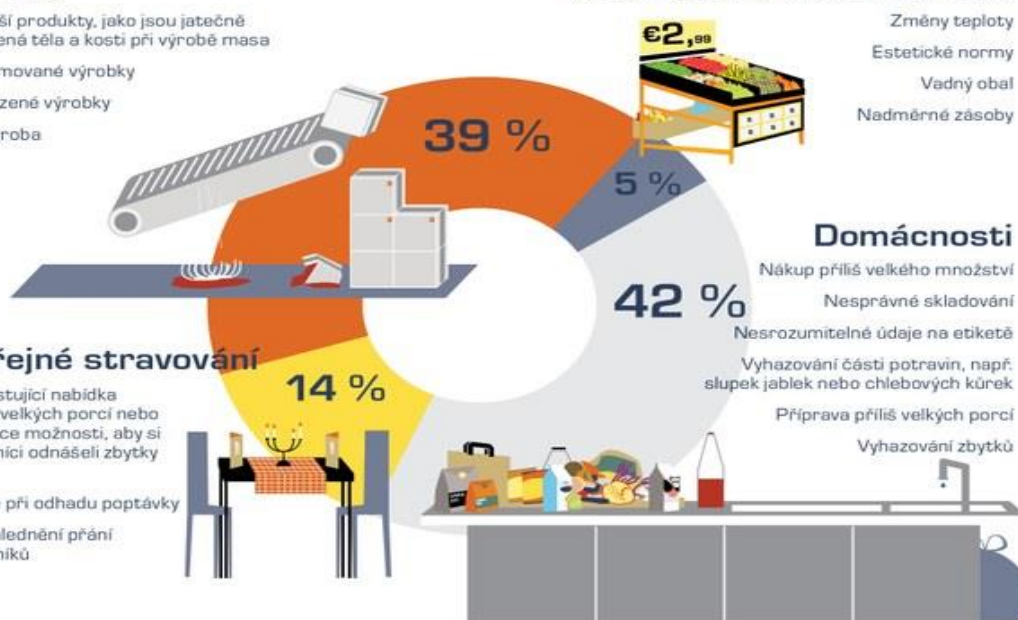
Změny teploty
Estetické normy
Vadný obal
Nadměrné zásoby

Domácnosti

Nákup příliš velkého množství
Nesprávné skladování
Nesrozumitelné údaje na etiketě
Vyhazování části potravin, např. slupek jablek nebo chlebových kůrek
Příprava příliš velkých porcí
Vyhazování zbytků

Veřejné stravování

Neexistující nabídka různých velikých porcí nebo absence možnosti, aby si zákazníci odnášeli zbytky domů
Potíže při odhadu poptávky
Nezohlednění přání zákazníků

Průměrná domácnost vyhodí asi 25 % zakoupených potravin (v hmotnostním vyjádření).

V EU každoročně vzniká přibližně 180 kg potravinových odpadů na osobu.

Přibližně třetina celosvětové produkce potravin přijde nazmar nebo skončí v odpadu.

Cíl udržitelného rozvoje pro rok 2030

V září 2015 přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů cíle udržitelného rozvoje pro rok 2030, včetně cíle o polovinu snížit množství potravinového odpadu na obyvatele na úrovni maloobchodu a spotřebitelů a omezit ztráty potravin ve výrobním a dodavatelském řetězci.

EU a její členské státy jsou odhodlány tento cíl splnit. Nový legislativní návrh o odpadech vyzývá členské státy, aby ve všech fázích potravinového řetězce omezily plýtvání potravinami a jeho míru zaznamenávaly v zájmu snazšího sledování dosaženého pokroku ze strany všech aktérů.

Oběhové hospodářství

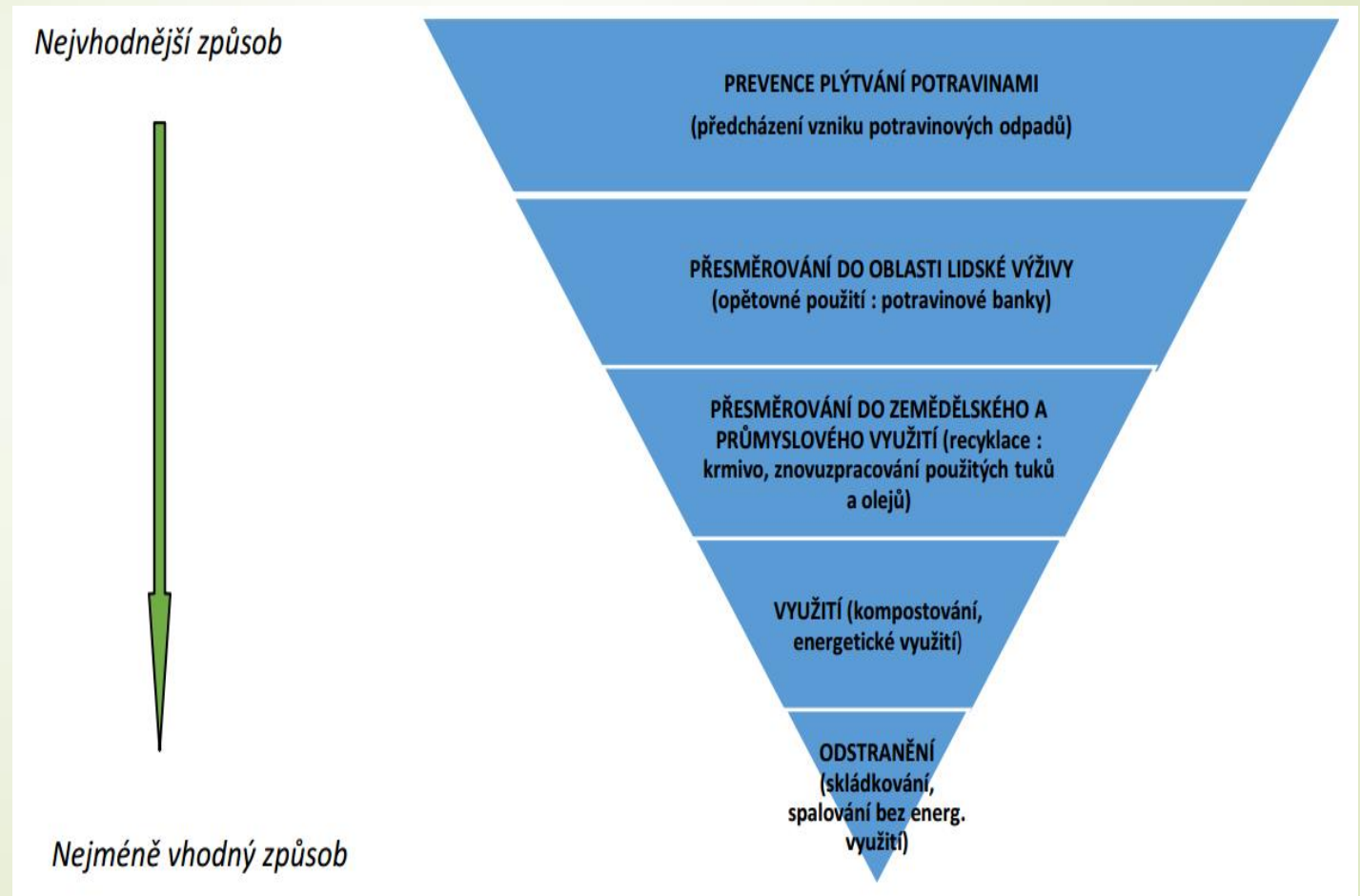
- EU a její členské státy jsou odhodlány tento cíl splnit. Evropská komise **přijala** v roce 2015 nový ambiciózní balíček týkající se oběhového hospodářství v Evropě. Navržená opatření mají přispět k „uzavření“ životního cyklu výrobků prostřednictvím větší míry recyklace a opětovného využívání a prospějí životnímu prostředí i ekonomice.
- Nový legislativní návrh o odpadech vyzývá členské státy, aby ve všech fázích potravinového řetězce omezily plýtvání potravinami a jeho míru zaznamenávaly v zájmu snazšího sledování dosaženého pokroku ze strany všech aktérů.
- Komise by měla vyjasnit právní předpisy EU o odpadech, potravinách a krmivech, aby bylo možné bezpečné a požitelné potraviny snáze poskytovat lidem v nouzi, a v bezpečných případech i využívat zmetkové potraviny jako surovinu pro výrobu krmiv.

Ke klíčovým opatřením patří:

- **financování** ve výši více než **650 milionů EUR** v rámci programu Horizont 2020 a **5,5 miliardy EUR** ze strukturálních fondů,
- **opatření pro omezení potravinového odpadu**, mj. prostřednictvím společné metodiky měření, lepšího označování dat a nástrojů pro dosažení globálního cíle udržitelného rozvoje **snížit plýtvání potravinami do roku 2030 o polovinu**,
- **vytváření norem kvality druhotných surovin** za účelem zvýšení důvěry hospodářských subjektů v jednotný trh.

Hierarchie způsobu nakládání s potravinovými odpady (pořadí priorit)

Co Komise navrhuje proti plýtvání potravinami?

Plýtvání potravinami je pro Evropu značný problém: odhaduje se, že ročně se v EU vyplývá asi 100 milionů tun potravin.

Potraviny se ztrácejí nebo se jimi plýtvá během celého potravinového řetězce:

v zemědělství, při zpracování a výrobě, v obchodech, v restauracích a pochopitelně v domácnostech.

Kromě dopadů na hospodářství a životní prostředí není plýtvání potravinami nezanedbatelné ani ze sociálního hlediska – mělo by se zjednodušit darování přebytků potravin, aby se bezpečné a požitelné potraviny mohly dostat k lidem, kteří je nejvíce potřebují.

Co bude Komise dělat:

- vypracuje společnou metodiku EU pro měření objemu potravinového odpadu a stanovení příslušných ukazatelů;
- vytvoří platformu pro členské státy a všechny aktéry v potravinovém řetězci, která pomůže při hledání opatření potřebných k dosažení cílů udržitelného rozvoje v oblasti potravinového odpadu a bude sloužit ke sdílení osvědčených postupů a dosažených výsledků;
- vyjasní právní předpisy EU o odpadech, potravinách a krmivech, usnadní darování potravin i bezpečné využití zmetkových potravin a vedlejších produktů z výroby krmiv;
- posoudí, jak by se v potravinářském odvětví dalo lépe pracovat s označováním data spotřeby a jak lze zlepšit jeho chápání ze strany spotřebitelů; jde zejména o označení „minimální trvanlivost do“.

Co hodlá Komise udělat pro to, aby se zabránilo vyhazování požitelného jídla?

Ve spolupráci s členskými státy Komise vyjasní právní předpisy EU o odpadech, potravinách a krmivech, aby bylo možné bezpečné a požitelné potraviny snáze poskytovat lidem v nouzi, a v bezpečných případech i využívat zmetkové potraviny jako surovinu pro výrobu krmiv.

Návrh právního předpisu o odpadech například ze své působnosti jednoznačně vylučuje krmné suroviny. Zajistí se tím, že zmetkové potraviny (například rozlámané sušenky nebo okoralý chléb), které jsou bezpečné, ale do potravinového řetězce je nelze zařadit z obchodních důvodů, se v EU nebudou považovat za „odpad“, a bude je tedy možné využít jako surovinu pro výrobu krmiv.

Ve spolupráci s členskými státy a zúčastněnými stranami připraví Komise unijní pokyny pro dárce potravin a potravinové banky ohledně dodržování příslušných právních předpisů EU (bezpečnost potravin, sledovatelnost, právní odpovědnost, DPH atd.).

Co bude dělat Česká republika?

- ▶ V letech 2003 až 2012 se celková roční spotřeba potravin na jednoho obyvatele v průměru pohybovala kolem 830 kg potravin.
- ▶ V ČR podle informace Eurostatu z roku 2006 vyhazujeme kolem 729 tisíc tun jídla ročně. Podle výzkumů vyhazuje potraviny každý čtvrtý Čech. Z toho 60 % uvádí, že vyhazuje jídlo jednou týdně nebo častěji a 40 % méně než jednou za týden. Jako nejčastější důvod plýtvání Češi zmiňují zkažené potraviny, dále uplynulé datum spotřeby a velké množství uvařeného jídla, které nezkonzumovali. Skutečné množství dnes ovšem může být vyšší.

Co bude dělat Česká republika?

- Česká republika si také v rámci Plánu Odpadového Hospodářství pro rok 2015 - 2024 a v Plánu prevence vzniku odpadu stanovila řadu opatření týkající se odpadů z potravin s cílem vytvořit podmínky pro postupné snižování těchto odpadů na všech úrovních potravinového cyklu.
- Zajistit zakotvení a realizaci problematiky předcházení vzniku potravinových odpadů v resortních výzkumech a výzkumných programech. Podpora programů výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti předcházení vzniku odpadů z potravin.

Program předcházení vzniku odpadů ČR (2014 -2020)

V Programu předcházení vzniku odpadů ČR jsou podrobněji analyzovány a sledovány následující toky odpadů:

- komunální odpad,
- biologicky rozložitelný odpad,
- odpad z potravin/ potraviny,
- odpad a výrobky na konci životnosti z výrobných směrnic (obaly, elektro, baterie a akumulátory, vozidla s ukončenou životností),
- stavební odpady/stavební materiály,
- textilní odpad/textil k opětovnému použití.

Program předcházení vzniku odpadů ČR (2014 -2020)

Dílčí cíle

- Věnovat maximální pozornost odpadům z potravin a vytvořit podmínky pro postupné snižování těchto odpadů na všech úrovních potravinového cyklu (fáze výroby, balení, dopravy, prodeje, konzumace).
- *Cíl: krátkodobý (bilance odpadů z potravin, 2014) až střednědobý (vytvoření podmínek) a dále průběžně.*

Opatření k plnění cílů Plánu prevence vzniku odpadů

- Zajistit vypracování a šíření příručky pro občany z hlediska optimalizace nákupů potravin a jejich následného uskladnění z pohledu potencionálního vzniku odpadů.
- Zajistit vypracování analýzy pro zavedení a zpoplatnění separovaného sběru odpadů z potravin a ze stravovacích zařízení a analýzy možností redukce hmotnosti potravinových obalů.
- Vypracovat metodiku pro kvalifikované a kvantifikované hodnocení toku odpadů z potravin a odbornou studii toku těchto odpadů za účelem zjištění aktuálního stavu, získání primárních dat a sledování účinnosti prevenčních opatření v následujících letech.
- Zajistit vypracování příručky pro majitele a provozovatele restaurací, hotelů a dalších stravovacích zařízení se zaměřením na předcházení vzniku odpadů z potravin.
- Vytvořit a realizovat plán národního programu rozvoje domácího a komunitního kompostování za účelem podpory snižování produkce biologicky rozložitelných odpadů a ukládání těchto odpadů na skládky.
- Zajistit realizaci problematiky předcházení vzniku potravinových odpadů v resortních výzkumech a výzkumných programech. Podpora výzkumných činností a návrhů projektů vědy a výzkumu z oblasti předcházení vzniku odpadů z potravin

Aktivity v České republice proti plýtvání potravinami

MŽP

- Program předcházení vzniku odpadů ČR (2014 - 2020)
- Plán odpadového hospodářství ČR (2015 - 2024)

Ministerstvo zemědělství

Potravinářská komora ČR

- Programy prevence vzniku odpadů
- Každý drobeček se počítá (Every crumb counts)

Aktivity v České republice proti plýtvání potravinami

- Konference FOOD WASTE 2014
- Konference Food Waste/Udržitelný cyklus potravin
- Konference Předcházení vzniku odpadů

Aktivity v České republice proti plýtvání potravinami

Účelem potravinových bank je pomáhat člověku, aby se mohl najíst v duchu sdílení, a současně bojovat proti plýtvání. Tímto chtějí zamezit podvýživu nebo špatnou výživu. Potravinové banky shromažďují zdarma potraviny, skladují a rozdělují je humanitárním nebo charitativním organizacím, aby pomáhaly člověku se najíst.

- 4. ročník národní potravinové sbírky proběhne ve více než 650 obchodů
- Národní potravinová sbírka 12.11.2016

Potravinové banky

3000
dobrovolníků
v Ottawě

Praha!
Podaří se to
samé?

Aktivity v České republice proti plýtvání potravinami

Glopolis – analytické centrum, propojuje občanskou společnost, byznys a politiku

Projekty Glopolis: Jak to, co jíme, ovlivňuje udržitelný rozvoj

Iniciativa Zachraň jídlo

- **další aktivity:** přednášky o plýtvání na školách a festivalech, účast jako dobrovolníci v Národní potravinové sbírce pro potravinové banky, účast v expertní skupině Potraviny pomáhají bez DPH při organizaci Byznys pro společnost při jednání se zástupci obchodních řetězců, neziskovek, Ministerstva financí ČR a dalších, jak změnit dosavadní povinnost platit z darovaných potravin 15% DPH, jsou součástí mezinárodní platformy Organizace pro výživu a zemědělství SAVE FOOD a evropského programu EU FUSIONS, který se snaží efektivně a inovativně snižovat plýtvání potravinami. V současné době kontaktují farmáře a informují je o možnosti darovat jejich přebytky potravinové bance.

Děkuji za pozornost

